

DA

DA

DA

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 14.10.2009
SEK (2009) 411 endelig

ARBEJDSDOKUMENT FRA KOMMISSIONENS TJENESTEGRENE

Ledsagedokument til

Forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING

om retlig kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om oprettelse af et europæisk arvebevis

RESUMÉ AF KONSEKVENSANALYSEN

{KOM(2009) 154 endelig}
{SEK(2009) 410}

1. PROCEDURE OG HØRING AF BERØRTE PARTER

Konsekvensanalysen er udarbejdet på grundlag af en undersøgelse (i det følgende benævnt "den eksterne undersøgelse")¹, som Kommissionen gav i opdrag til en ekstern konsulent med bidrag fra en tværtjenstlig styringsgruppe nedsat af Generaldirektoratet for Retfærdighed, Frihed og Sikkerhed. Heri deltog repræsentanter for Kommissionens generaldirektorater for Erhvervs politik, for Det Indre Marked og Tjenesteydelser og for Beskatning og Toldunion samt for Generalsekretariatet og for Juridisk Tjeneste.

Konsekvensanalysen bygger på en undersøgelse med betegnelsen "Study on Conflict of Law of Succession in the European Union" udarbejdet af det tyske notarialinstitut i november 2002², og som bekræftede forekomsten af praktiske problemer i afviklingen af arvesager og i oprettelsen af testamenter i grænseoverskridende arvesager. Med i konsekvensanalysen indgår også analysen af 60 svar³ på Kommissionens grønbog om arv og testamente af 1. marts 2005 [KOM(2005) 65⁴]. Endelig bygger konsekvensanalysen tillige på arbejdet i en ekspertgruppe (PRM III/IV) nedsat af Kommissionen bestående af eksperter repræsenterende de forskellige retstraditioner i EU og uafhængige af medlemsstaterne. En offentlig høring om lovvalg i arvesager fandt sted i 2006.

2. PROBLEMFORMULERING

2.1. Årsagerne til de nuværende problemer

Udfaldet af internationale arvesager i EU stemmer ofte ikke overens med afdødes ønsker. Hertil kommer, at rettighederne for (mulige) arvinger, personer, der formelt eller på anden vis er knyttet til afdøde, private eller offentlige kreditorer osv., ikke altid efterleves.

Selv om harmonisering af nationale materielle arveregler ikke henhører under Det Europæiske Fællesskabs kompetence, er det vigtigt at forstå, at udgangspunktet for de vanskeligheder, som borgerne støder på, netop er disse nationale regler, som er meget forskellige fra den ene medlemsstat til den anden.

2.1.1. Forskelle i nationale materielle arveregler

1. De andele, som familiemedlemmerne arver, er meget forskellige.

¹ EPEC, Impact Assessment Study on Community Instruments on Successions and Wills, rammekontrakt nr. DG BUDG Nr. BUDG06/PO/01/Lot no.2, ABAC 101908, tilgængelig på følgende adresse: [...].

² http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm.

³ Findes på: http://ec.europa.eu/justice_home/news/consulting_public/successions/news_contributions_successions_en.htm.

⁴ Findes på: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l16017.htm>.

2. Selv om alle medlemsstater anerkender testamenter, accepterer nogle medlemsstater mere omstændelige instrumenter, hvorved arven planlægges i detaljer (f.eks. **fælles testamenter og gensidige testamenter**), og sådanne anerkendes ikke i samtlige medlemsstater.
3. Samtlige medlemsstater undtagen Det Forenede Kongerige (mere specifikt England og Wales) giver en **obligatorisk andel af arven til nære familiemedlemmer**, uanset hvad afdøde måtte have foretaget af testamentariske dispositioner.
4. De **retsplejeregler, der gælder for arvesager**, er meget forskellige fra den ene medlemsstat til den anden.
5. **Rettighederne for ugifte eller personer i parforhold mellem personer af samme køn** er også meget forskellige i de enkelte medlemsstater.

2.1.2. *Negative følger for borgerne*

Problem 1 – Vanskeligheder for borgerne med hensyn til at forudsige hvilket land og hvilken myndighed, der er kompetent til at behandle arvesagen. Myndighederne i to eller flere medlemsstater kan acceptere at behandle samme arvesag (positiv lovkonflikt), eller det kan tænkes, at ingen af dem accepterer at behandle sagen (negativ lovkonflikt). Selv når borgerne har identificeret den medlemsstat, hvis myndigheder er kompetente, ved de ofte ikke, hvilken myndighed i denne medlemsstat, der er kompetent (ret, notar, offentlig myndighed).

Problem 2 – Konflikt mellem love, der skal anvendes på samme arvesag. I privatretlige sager er retten ikke forpligtet til at anvende lovene i rettens eget land. Medlemsstaterne har derfor regler, hvorefter de afgør hvilken lands lov, der bør anvendes på hvilken sag (lovvalgsregler). I arvesager er disse lovvalgsregler forskellige fra den ene medlemsstat til den anden. Eftersom myndigheder i flere medlemsstater kan være kompetente til at behandle en given arvesag, kan de nå til forskellige resultater, for så vidt angår spørgsmålet "hvad tilhører hvem". Denne omstændighed giver anledning til retlig uklarhed, forhindrer effektiv formueplanlægning og den gensidige anerkendelse af retsafgørelser mellem medlemsstaterne.

Problem 3 – Utilstrækkeligt (begrænset) frit lovvalg for testator. Når en borger, der udnytter mulighederne i det indre marked, er klar over forskellene i de materielle arveregler og i lovvalgsreglerne, kan vedkommende tænkes at ønske at omgå problemet ved at skrive testamente og vælge den lov, som skal anvendes på vedkommendes bo. De fleste medlemsstater tillader imidlertid ikke personen selv at vælge hvilken arvelov, der skal finde anvendelse på arven efter vedkommende⁵.

⁵ Muligheden for lovvalg for testator findes ikke Østrig, Cypren, Frankrig, Grækenland, Irland, Letland, Litauen, Luxembourg, Polen, Portugal, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Sverige og Den Tjekkiske Republik. Der foreligger ingen oplysninger for Ungarn, Malta og Nordirland.

Problem 4 – Begrænset anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og dokumenter.

En retsafgørelse afsagt af en ret i et land anerkendes og fuldbyrdes ikke automatisk i et andet land, hvis retter kan afsige en modstridende afgørelse i samme spørgsmål. Der er ligeledes ingen anerkendelse og fuldbyrdelse af dokumenter udfærdiget af notarer og andre myndigheder.

Problem 5 – Begrænset anerkendelse af arvingestatus eller beføjelser som bobestyrer/kurator.

For øjeblikket findes der i medlemsstaterne forskellige former for beviser for arvingestatus eller beføjelser som bobestyrer. Dokumenter udstedt i en medlemsstat anerkendes ikke automatisk i en anden medlemsstat. Det giver anledning til parallelle procedurer for at bevise en persons arvingestatus eller beføjelse som bobestyrer i det land, hvor formuegenstanden befinder sig, og dermed til yderligere omkostninger og forsinkelser.

Problem 6 – Vanskeligheder i identificeringen af testamenter i udlandet.

Selv i rent nationale tilfælde er det ikke altid let for arvingerne at vide, hvorvidt afdøde har oprettet et testamente. Spørgsmålet er endnu mere problematisk for borgere, der leder efter et testamente i udlandet. Det er en omstændighed, der skaber store forsinkelser og større omkostninger og uklarhed om, hvorvidt andre arvinger melder sig.

2.2. Problemerkernes omfang

Det er vanskeligt at anslå problemernes omfang, da der ikke findes relevante statistikker, og de foreliggende empiriske data er begrænsede. Høringerne har imidlertid vist, hvor stor betydning den retlige uklarhed har for borgerne i praksis.

Ca. 5,4 mio. personer dør hvert år i EU. Hvis det formodes, at værdien af et bo gennemsnitligt beløber sig til ca. 137 000 EUR (ca. 5,5 gange den gennemsnitlige bruttonationalindkomst pr. indbygger), vil den samlede værdi årligt udgøre 646 mia. EUR.

Det kan således med rimelighed formodes, at ca. 9-10 % af det samlede antal arvesager (ca. 450 000) har en international dimension. Den gennemsnitlige boværdi i internationale sager kan tænkes at være ca. dobbelt så stor som gennemsnitsværdien (dvs. 274 000 EUR), hvilket giver et samlet beløb på 123,3 mia. EUR årligt.

Dette giver anledning til problemer. Selv når arvesager afgøres på rimelig vis, kan sagsomkostningerne beløbe sig fra 2 % (2 466 mia. EUR) til så meget som 5 % af den samlede værdi af internationale arvesager (6 165 mia. EUR). Et gennemsnit på 3 % (3 699 mia. EUR) af værdien kan være et realistisk skøn. Hertil kommer, at omkostninger forårsaget af forsinkelserne, som kan måles i år snarere end i måneder, kan være af samme størrelsesorden.

I henhold til den eksterne konsulents beregninger kan en løsning på problemerne således generere fordele for EU-borgerne i en størrelsesorden på ca. 4 mia. EUR årligt.

3. MÅL

Forslagets overordnede mål er at bidrage til virkeliggørelsen af et egentligt europæisk civilretligt område for arvesager.

De generelle, specifikke og operationelle mål er kort beskrevet i følgende tabel:

Oversigt over generelle, specifikke og operationelle mål		
Generelle mål	Specifikke mål	Operationelle mål
<ul style="list-style-type: none">Sætte borgerne i stand til effektivt på forhånd at planlægge og tilrettelægge arven efter dem i en grænseoverskridende sammenhængØge sandsynligheden for at rettigheder for mulige arvinger, personer, der formelt eller på anden vis er knyttet til afdøde, private og offentlige kreditorer osv. overholdes på effektiv vis	Nå til en situation, hvor parallelle procedurer ikke længere finder sted, og hvor forskellige materielle retsregler ikke anvendes på samme internationale arvesag	Vedtage fælles regler for kompetence Vedtage fælles regler for lovvalg
	Give testator en (begrænset) mulighed for lovvalg	Indføre harmoniserede regler, der giver testator begrænsede lovvalgsmuligheder
	Sikre anerkendelse af rettigheder, relevante dokumenter og afgørelser vedrørende arvesager	Harmonisere reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, andre afgørelser og officielt bekræftede dokumenter Sikre anerkendelse af beføjelserne som bobestyrer/kurator Sikre anerkendelse af arvingestatus
	Øge adgangen til oplysninger om forekomsten af testamenter i udlandet	Indføre et europæisk system for registrering af testamenter og oplysning om forekomsten af testamenter i udlandet.

4. LØSNINGSMULIGHEDER

4.1. Beskrivelse af de mulige løsninger

De mulige løsninger er samlet i to grupper under hensyntagen til de forskellige valgmuligheder, der bør overvejes (se tabellen nedenfor).

Afgrænsning af løsningsmuligheder for problemer forårsaget af forskelle i nationale lovgivninger for arvesager med grænseoverskridende elementer (A-løsning)

Ingen foranstaltninger på EU-plan

- Løsningsmulighed A.1: Status quo

Indførelse af EU-lovgivning

- Løsningsmulighed A.2: Harmonisering af reglerne om kompetence og indførelse af regler om automatisk anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, andre afgørelser og officielt bekræftede dokumenter
- Løsningsmulighed A.3: Harmonisering af lovkonfliktreglerne

- Løsningsmulighed A.4: Harmonisering af lovkonfliktreglerne og indførelse af et europæisk bevis for arvingestatus og beføjelse som bobestyrer/kurator i grænseoverskridende arvesager
- Løsningsmulighed A.5: Harmonisering af lovkonfliktreglerne og kompetencereglerne
- Løsningsmulighed A.6: Harmonisering af lovkonflikt- og kompetencereglerne og indførelse af regler om automatisk anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, andre afgørelser og officielt bekræftede dokumenter (A.2 plus A.3)
- Løsningsmulighed A.7: Harmonisering af lovkonflikt- og kompetencereglerne og indførelse af regler om automatisk anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, andre afgørelser og officielt bekræftede dokumenter og indførelse af et europæisk bevis for arvingestatus og beføjelse som bobestyrer/kurator i grænseoverskridende arvesager (A.2 plus A.4)

Indførelse af ikke-lovgivningsmæssige foranstaltninger

- Løsningsmulighed A.8: Oprettelse af en database/vidensstyringssystem for lovvalg, kompetenceregler og kompetente myndigheder
- Løsningsmulighed A.9: EU-oplysningskampagne om arv (lovgivning og eksisterende/kommende instrumenter)

Afgrænsning af løsningsmuligheder for problemer med identificeringen af testamenter i udlandet (B-løsning)

Ingen foranstaltninger på EU-plan

- Løsningsmulighed B.1: Status quo

Foranstaltninger på EU-plan (lovgivning og finansiering)

- Løsningsmulighed B.2: Henstilling fra Kommissionen om oprettelse af indbyrdes sammenkoblede nationale registre over testamenter og tilrettelæggelse af oplysningskampagner.
- Løsningsmulighed B.3 Obligatorisk oprettelse af indbyrdes sammenkoblede nationale registre over testamenter.
- Løsningsmulighed B.4 Oprettelse af et centralt EU-register over testamenter.

Indførelse af ikke-lovgivningsmæssige foranstaltninger

- Løsningsmulighed B.5: Oprettelse af et websted for eksisterende registre over testamenter og nationale regler.
- Løsningsmulighed B.6: Nationale oplysningskampagner om arv (lovgivning og

Tabel 1 – Sammenlignende evaluering af A-løsningerne

Målsætning/omkostninger	Løsningsmulighed A.1 (Status quo)	Løsningsmulighed A.2 (kompetence-regler og anerkendelse)	Løsningsmulighed A.3 (lovkonflikt-regler)	Løsningsmulighed A.4 (lovkonflikt-regler og arvebevis)	Løsningsmulighed A.5 (lovkonflikt-regler og kompetence-regler)	Løsningsmulighed A.6 (A.2 plus A.3)	Løsningsmulighed A.7 (A.2 plus A.4)	Løsningsmulighed A.8 (database)	Løsningsmulighed A.9 (nationale oplysningskampagner)
Nå til en situation, hvor parallelle procedurer ikke længere finder sted, og hvor forskellige materielle retsregler ikke anvendes på samme internationale arvesag	0	√√	√√√√	√√√√√√	√√√√√√√√	√√√√√√√√	√√√√√√√√√√	√	√
Give testator en (begrænset) mulighed for lovvalg	0	0	√√√√√	√√√√√√	√√√√√	√√√√√√√√√	√√√√√√√√√√	0	0
Sikre anerkendelse af: (i) retsafgørelser, andre afgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende internationale arvesager (ii) beføjelser som bobestyrer/kurator og (iii) arvingestatus	0	√√√√√	√√	√√√√√√	√√√	√√√√√√√√√	√√√√√√√√√√	0	0
Øge adgangen til oplysninger om forekomsten af testamenter i udlandet	0	0	-	-	-	-	-	0	0
Samlet antal point	0	7	11	18	10	25	30	1	1
Økonomiske virkninger	Nu: 4 mia. EUR/årligt ; mulig fordobling af omkostningerne over de næste ti	Omkostningsbesparelser: maks. 10 %	Omkostningsbesparelser: maks. 15 %	Omkostningsbesparelser: maks. 15 %	Omkostningsbesparelser: maks. 15 %	Omkostningsbesparelser: maks. 20 %	Omkostningsbesparelser: maks. 30 %	Omkostningsbesparelser: Ubetydeligt	Omkostningsbesparelser: Ubetydeligt

	år							
--	----	--	--	--	--	--	--	--

Tabel 2 – Sammenlignende evaluering af B-løsningerne

Målsætning/omkostninger	Løsningsmulighed B.1 (Status quo)	Løsningsmulighed B.2 (Henstilling fra Kommissionen om sammenkobling af nationale registre og oplysningskampagner)	Løsningsmulighed B.3 (Obligatorisk oprettelse af nationale registre over testamenter, som kan sammenkobles)	Løsningsmulighed B.4 (EU-centralregister over testamenter)	Løsningsmulighed B.5 (Websted over nationale registre over testamenter og nationale regler)	Løsningsmulighed B.6 (nationale oplysningskampagner)
Nå til en situation, hvor parallelle procedurer ikke længere finder sted, og hvor forskellige materielle retsregler ikke anvendes på samme internationale arvesag	0	√√	√√√	√√√√	√	√
Give testator en (begrænset) mulighed for lovvalg	0	0	0	0	0	0
Sikre anerkendelse af: (i) retsafgørelser, andre afgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende internationale arvesager (ii) beføjelser som bobestyrer/kurator og (iii) arvingestatus	0	√	√	√	0	0
Øge adgangen til oplysninger om forekomsten af testamenter i udlandet	0	√√	√√√	√√√√	√	√
Samlet antal point	0	5	7	9	2	2
Økonomiske virkninger	Nu: 4 mia. EUR/årligt; mulig fordobling af omkostningerne over de næste ti år	Omkostningsbesparelser: maks. 1-2 %	Omkostningsbesparelser: maks. 1-2 %	Omkostningsbesparelser: maks. 2 %	Omkostningsbesparelser: Ubetydeligt	Omkostningsbesparelser: Ubetydeligt

4.3. Den foretrukne løsningsmulighed

I lyset af evalueringen i tabel 1 og 2 er den foretrukne løsningsmulighed en kombineret af løsningsmulighederne A.7 og B.2. Førstnævnte vil takle de nuværende problemer så godt som muligt og føre til de største omkostningsbesparelser (maks. 30 %). Det er sandt nok den mest ambitiøse løsning og udgør derfor en udbygning af de afgrænsede løsningsmuligheder for at løse de fastlagte udfordringer. Selv om løsningsmulighed B.2 ikke har fået det højeste antal point, foretrækkes denne løsningsmulighed ud fra den betragtning, at identificering af testamenter først og fremmest er et nationalt problem og sandsynligvis vil forblive det selv på længere sigt, og fordi det ikke er obligatorisk at registrere testamenter (hvilket betyder, at registret kun kan bekræfte, at der ikke er registreret noget testamente, ikke at der ikke findes noget testamente). Denne analyse blev bekræftet af interessenterne.

4.4. Potentiel art og omfang af virkningerne af den foretrukne løsningsmulighed

De foretrukne løsningsmuligheder vil fjerne muligheden for kompetencekonflikter. Hermed bliver det muligt hurtigere at afvikle arvesager, da de kompetente myndigheder ikke længere skal tage hensyn til mulige modstridende nationale regler for at udpege de materielle retsregler, der skal anvendes for at afgøre spørgsmålet om arvinger. Indførelsen af et begrænset lovvalg for testator sætter borgerne i stand til bedre at planlægge arven efter dem.

Der sikres anerkendelse af arvingestatus eller beføjelser som bobestyrer/kurator og retsafgørelser. Som følge heraf mindskes sagsomkostninger og forsinkelser.

En henstilling fra Kommissionen ville fremskynde medlemsstaternes oprettelse af indbyrdes driftskompatible registre over testamenter og dermed lette identificeringen af testamenter i andre medlemsstater. Oplysningskampagner kan føre til, at et større antal borgere vil oprette testamenter og registrere dem, hvilket vil fremskynde afviklingen af arvesager og dermed føre til færre forsinkelser og færre sagsomkostninger. Den positive virkning af registret kan imidlertid være begrænset i praksis, fordi der ikke vil være nogen forpligtelse til at registrere testamenter.

Overordnet betragtet vil den foretrukne løsningsmulighed øge sandsynligheden for effektiv overholdelse af alle de implicerede personers rettigheder.

Den foretrukne løsningsmulighed overholder de grundlæggende rettigheder og følger de principper, der er anerkendt i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.

4.5. Omkostningerne ved den foretrukne løsningsmulighed

Kort beskrevet kan den foretrukne løsningsmulighed føre til en omkostningsbesparelse på indtil 32 % (skøn) af de omkostninger på 4 mia. EUR, som de nuværende problemer forårsager, dvs. 1,3 mia. EUR.

Vedtagelse og gennemførelse af den foretrukne løsningsmulighed skaber **økonomiske omkostninger** både på EU-plan og nationalt plan, navnlig omkostninger til udarbejdelse af den nødvendige lovgivning, omkostninger til oprettelse og drift af et register over testamenter og til oplysningskampagner.

Selv om den foretrukne løsningsmulighed gennem harmonisering af lovvalgsregler vil føre til færre honorarer for de juridiske erhverv, vil der ikke desto mindre også være tale om en

forøgelse af deres omsætning i lyset af stigningen i arvebeløb og det stigende antal internationale sager. Hertil kommer, at de nye regler øger forudsigeligheden for borgerne. Det er sandsynligt, at flere borgere ønsker at tilrettelægge arven efter dem på forhånd og dermed gøre brug af de juridiske erhverv. Inden for de juridiske erhverv vil der som inden for ethvert andet erhverv altid være markedsændringer, og omfanget af de ændringer, der vil være forbundet med den foretrukne løsningsmulighed, vil sandsynligvis være små og gradvise⁶.

Da skatteretlige regler udtrykkeligt er udelukket fra den foreslåede forordnings anvendelsesområde, vil den foretrukne løsningsmulighed være **skatteneutral**. Den vil derfor ikke medføre ændringer for medlemsstaternes nationale lovgivning om arveafgifter. Dette skyldes, at reglerne for hvilken medlemsstat, der er kompetent til at opkræve arveafgift i en given arvesag (hvilket normalt følger af bilaterale konventioner), er helt uafhængige af de regler, der gælder for udpegelsen af den lov, der skal anvendes på arvesagen.

Den foretrukne løsningsmulighed kan muligvis have indirekte virkninger for provenuet fra arveafgifter for en given medlemsstat (f.eks. for en bankkonto, hvor arvingen efter den lov, der skal anvendes i dag, er en person, der bor i medlemsstat A, hvorimod arvingen efter den lov, der skal anvendes efter den nye forordning, befinder sig i medlemsstat B, hvorefter medlemsstat A ikke længere vil kunne opkræve arveafgifter). Disse virkninger vil imidlertid være marginale og indirekte.

Den foreslåede forordning bidrager ikke til at reducere komplekse aspekter ved de skattesystemer, der finder anvendelse på internationale arvesager, og hindrer heller ikke, at borgere kan blive dobbeltbeskattet. Det er klart umuligt af såvel retlige som politiske grunde at ændre den nuværende ordning inden for rammerne af denne forordning. Arvesager med en grænseoverskridende baggrund kan således give anledning til uoverensstemmelser mellem nationale beskatningsordninger, hvilket kan føre til dobbeltbeskatning eller forskelsbehandling. Kommissionen agter i løbet af 2010 at fremlægge en meddelelse om, hvordan disse spørgsmål kan takles.

4.6. EU-merværdi

Det foretrukne alternativ vil skabe en betydelig EU-merværdi. Det kan fremme tilliden til det indre marked og lette mobiliteten for EU-borgerne. De problemer, der takles, er delvis en følge af det indre marked, hvorfor tilliden til det indre marked i EU og det europæiske område med frihed, sikkerhed og retfærdighed uden indre grænser kan lide skade, hvis problemerne ikke løses. Grænseoverskridende arvesager er både dyrere og mere langvarige for borgerne end nationale arvesager. Det foretrukne alternativ vil lette livet for den moderne og mobile EU-borger.

5. OVERVÅGNING OG EVALUERING

Kommissionen vil regelmæssigt overvåge og rapportere om den faktiske gennemførelse af forordningen og om resultatet af henstilling om oprettelse af sammenkoblede registre over testamenter og oplysningskampagnerne. Den eksterne undersøgelse indeholder mange nyttige forslag om mulige overvågnings- og evalueringstiltag og konkrete indikatorer, og Kommissionen vil medtage disse i sine overvejelser.

⁶ Se også bilag 4 for yderligere oplysninger.